

2. *The Code of Administrative Proceedings of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [in Ukrainian].
3. *European Convention on Human Rights*. Retrieved from https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_eng [in English]
4. *The case of Figurka v. Ukraine, application no. 28232/22, 16 November 2023, § 20*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-228845> [in English].
5. *The case of Igor Pascari v. the Republic of Moldova, no. 25555/10, August 2016, §§ 20-23; 30*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-165952> [in English].
6. *The case of Ozerov v. Russia, application no. 64962/01, 18 May 2010, § 53*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-98531> [in English].
7. *The case of Gaydashevskyy v. Ukraine, no. 11553/21, 06 February 2025*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-241577> [in English].
8. Pohoretskyi, M. A., & Yanovska, O. H. (Eds.). (2015). *Judiciary of Ukraine*. Kyiv: Yurinkom Inter, 122.

УДК 342.9:346.5:339.92

Шевчук О. Р.

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права та судочинства, Західноукраїнський національний університет

Берега Р.

аспірант кафедри адміністративного права та судочинства, Західноукраїнський національний університет

ГАРМОНІЗАЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ В УКРАЇНІ ВІДПОВІДНО ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Правове регулювання суспільних відносин у сфері фінансових послуг є однією з визначальних функцій держави та наднаціональних утворень, зокрема Європейського Союзу. Правові норми, що встановлюють приписи, заборони чи надають повноваження суб'єктам ринку, слугують головним інструментом впорядкування фінансових відносин. Ключовою метою такого регулювання на рівні ЄС є формування єдиного фінансового простору, у якому забезпечується вільний рух капіталу, товарів, послуг і робочої сили, а вся територія Союзу функціонує як інтегрована економічна система [1, с. 23].

Досягнення зазначеної мети потребує вирішення кількох взаємопов'язаних завдань. По-перше, необхідне запровадження єдиних стандартів для учасників ринку фінансових послуг. По-друге, слід виробити загальні правила провадження їхньої діяльності. По-третє, доцільно встановити вимоги до фінансової стійкості та ліквідності надавачів послуг. Для реалізації цих

завдань інституції ЄС наділяються повноваженнями здійснювати регуляторний вплив на функціонування фінансових ринків Союзу [2, с. 70].

Суттєвим принципом побудови системи регулювання фінансових послуг у ЄС є пріоритет захисту прав споживачів. Споживачі фінансових послуг об'єктивно є вразливішою стороною у відносинах з надавачами послуг, оскільки нерідко не мають достатніх знань для оцінки умов договору, ризиків обраного продукту та фінансової надійності контрагента. За таких умов завданням публічного права є створення дієвих превентивних і захисних механізмів, що в межах ЄС реалізуються через уніфікований підхід, обов'язковий для всіх держав-членів.

З метою інституційного забезпечення зазначених цілей у 2010–2011 роках було запроваджено Європейську систему фінансового нагляду (*European System of Financial Supervisors, ESFS*). Її архітектура охоплює макропруденційний та мікропруденційний рівні нагляду і поєднує наднаціональні й національні наглядові органи.

На макропруденційному рівні функціонує *Європейська рада із системних ризиків (European Systemic Risk Board, ESRB)*, заснована відповідно до Регламенту ЄС № 1092/2010 [3]. Її мандат охоплює виявлення та моніторинг системних ризиків для фінансової стабільності в межах Союзу, розробку рекомендацій і попереджень для компетентних органів, а також координацію між наглядовими інституціями різних рівнів. ESRB функціонує як єдина мережа, що об'єднує національних і наднаціональних учасників системи нагляду.

Мікропруденційний нагляд здійснюється трьома секторальними *Європейськими наглядовими органами (European Supervisory Authorities, ESAs)*, які були засновані наприкінці 2010 року за ініціативою Європейської комісії [4]. Кожен із них наділений чітко визначеним функціональним мандатом:

- *Європейський орган банківського нагляду (EBA)* – відповідає за нормативне регулювання та пруденційний нагляд у банківському секторі;
- *Європейський орган з цінних паперів і ринків (ESMA)* – здійснює нагляд у сфері ринків капіталу та цінних паперів;
- *Європейський орган зі страхування та пенсійних фондів (EIOPA)* – забезпечує нагляд за страховим сектором і недержавними пенсійними фондами.

Кожен із наглядових органів розробляє технічні стандарти регулювання та імплементації, що підлягають затвердженню Єврокомісією і набувають обов'язкової сили для всіх держав-членів. Координація між трьома органами забезпечується через *Об'єднаний комітет наглядових органів (Joint Committee of the ESAs)* [5], який виступає міжсекторальним форумом для вироблення узгодженої наглядової політики. Спільний комітет підзвітний Європейському парламенту та Раді ЄС і забезпечує взаємодію ESAs при вирішенні питань, що виходять за межі одного сектору фінансового ринку [6].

Національний рівень архітектури нагляду представлений *компетентними органами держав-членів (National Supervisory Authorities)*. Досвід глобальної фінансової кризи 2008–2009 років засвідчив обмежену ефективність моделі мегарегулятора, яка в той період була поширена в низці країн ЄС і передбачала концентрацію усіх наглядових функцій в одній інституції [7, с. 170]. Антикризова реакція регуляторного характеру, що охопила всю ЄС,

виявила потребу в більш диверсифікованих і спеціалізованих механізмах нагляду.

Регулювання ринку фінансових послуг у Європейському Союзі реалізується на двох взаємодоповнюваних рівнях: нормотворчий – на рівні наднаціональних інституцій ЄС, наглядовий – спільно європейськими та національними органами. Спільна мета їхньої діяльності полягає в підтримці стабільності фінансової системи, мінімізації системних ризиків та забезпеченні реального захисту прав всіх учасників фінансового ринку, включаючи споживачів. Секторальна спеціалізація наглядових органів у поєднанні з міжінституційною координацією через Об'єднаний комітет і взаємодією з національними регуляторами формує цілісну та функціонально диференційовану Європейську систему фінансового нагляду.

Література:

1. Ящищак О. Методологічні засади систематизації законодавства України про фінансові послуги. *Підприємництво, господарство і право*. № 10 (154). С. 22–26.

2. Ментух Н. Ф., Шевчук О. Р. Гармонізація законодавства України про фінансові послуги з правом Європейського Союзу в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 1. С. 70. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua>.

3. Regulation (EU) No 1092/2010 of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on European Union macro-prudential oversight of the financial system and establishing a European Systemic Risk Board. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02010R1092-20191230>.

4. Financial services policy. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/83/financial-services-policy>.

5. Бачо Р. Й. Загальна характеристика сучасної системи регулювання ринку фінансових послуг в Європейському Союзі. *Економіка і організація управління*. 2014. № 1 (17)–2 (18). С. 41. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/1035/1053>.

6. Шевчук О. Р., Кузь Т. В. Правове забезпечення інформаційної безпеки процесу надання електронних адміністративних послуг. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. № 1. С. 59–65.

7. Шапран Н. С. Реформування системи фінансового нагляду в ЄС. *Фінанси, облік і аудит*. 2013. Вип. 1 (21). С. 170. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32607806.pdf>.